

первинними можливостями. Тому в цій ситуації мають бути створені програми підготовки й підвищення кваліфікації вже працюючих педагогів, а також конче потрібно створювати й апробувати моделі професійної підготовки студентів ВНЗ для роботи в інклюзивних закладах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Батова А.В. Социально-педагогические условия интеграции детей-инвалидов в социальную среду: дисс. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02. Москва, 2001. 211 с.
2. Бондар В. Интеграция детей с ограниченными психофизическими возможностями в загатоосвітні заклади: за і проти. Дефектологія. 2003. № 3. С. 2–5.
3. Вавіна Л. Створення інноваційного навчально-виховного середовища як головна умова комплексної реабілітації дітей із розладами зору. Дефектологія. 2001. № 4. С. 11–13.
4. Василенко Л.В. Социальные аспекты реабилитации детей-инвалидов. Ленинград – Москва, 1991. 112 с.

5. Ілляшенко Т. Питання інтеграції спеціальної і масової школи та організація допомоги дітям з труднощами в навчанні. Дефектологія. 2001. № 1. С. 41–45.

6. Казашка В. Инклюзивное образование и общественные аттитюды. Инклюзивное образование: методология, практика, технологии: материалы II Международной научно-практ. конф. Москва: МГППУ, 2013. С. 633–636.

7. Клопота О.А. Соціально-педагогічні умови інтеграції старшокласників з вадами зору в соціум: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.05. Запоріжжя, 2012. 257 с.

8. Кобильченко В. Особливості соціально-психологічної адаптації школярів із порушенням зору. Дефектологія. 2013. № 3. С. 32–36. 9. Колупасва А. Навчання дітей з порушенням зору в масових загатоосвітніх закладах. Дефектологія. 2011. № 1. С. 13–17.

10. Олпорт Г. Становление личности. Москва: Смысл, 2001. 462 с.

11. Рибалко В.В. Генетико-психологічна теорія народження, зростання та існування особистості (Продовження). Практична психологія та соціальна робота. 2009. № 4. С. 26–33.

УДК 373.091.12:159-051

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧНІВ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Платаш Л.Б., к. пед. н., доцент,
доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Обґрунтовано важливість та актуальність соціально-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання у загатоосвітній школі, доведено його необхідність у процесі соціалізації учнів, включених в інклюзивне освітнє середовище. Визначено теоретичні аспекти організації соціально-педагогічного супроводу учнів інклюзивного класу, запропоновано модель і технологію діяльності соціального педагога в інклюзивному класі загатоосвітньої школи.

Ключові слова: соціальний педагог, модель діяльності соціального педагога, інклюзивне навчання, соціально-педагогічний супровід, діти з особливими освітніми потребами, дитина з інвалідністю та/чи порушеннями психофізичного розвитку.

Обоснована важность и актуальность социально-педагогического сопровождения детей с особыми потребностями в условиях инклюзивного обучения в общеобразовательной школе, доказана его необходимость в процессе социализации учащихся, включенных в инклюзивную образовательную среду. Определены теоретические аспекты организации социально-педагогического сопровождения учащихся инклюзивного класса, предложена модель и технология работы социального педагога в инклюзивном классе общеобразовательной школы.

Ключевые слова: социальный педагог, модель деятельности социального педагога, инклюзивное обучение, социально-педагогическое сопровождение, дети с особыми образовательными потребностями, ребенок с инвалидностью и/или нарушениями психофизического развития.

Platash L.B. SOCIAL AND PEDAGOGICAL SUPPLY OF SCIENCES OF INCLUSIVE CLASS OF GENERAL LEARNING SCHOOL

The importance and urgency of social and pedagogical support of children with special needs in the conditions of inclusive education of a comprehensive school is substantiated, its necessity in the process of socialization of pupils included in the inclusive educational environment has been proved. The theoretical aspects of the organization of social-pedagogical support of the students of the inclusive class are determined,

the technology and the model of the activity of the social teacher in the inclusive class of the secondary school is proposed.

Key words: *social pedagogue, model of the activity of the social teacher, inclusive education, social and pedagogical support, children with special educational needs, child with disabilities and/or psychophysical disorders, inclusive education.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Закони України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» (2017 р.), «Про освіту» (2017 р.) та інші нормативні документи регламентують імплементацію прав осіб з особливими потребами на інтеграцію в освітній простір, розширення практики інклюзивного навчання у загальноосвітніх школах. У межах статті 20 Закону України «Про освіту» (2017 р.) навчання дитини з порушеннями психофізичного розвитку в умовах загальноосвітнього навчального закладу визначає необхідність «утворення в обов'язковому порядку» інклюзивної групи або класу, створення умов «навчання... відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням індивідуальних потреб і можливостей», здійснення психолого-педагогічного супроводу.

З огляду на чинне законодавство, супровід дитини з особливими потребами – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачена індивідуальною програмою розвитку (ч. 5 ст. 20 ЗУ «Про освіту»). Відповідно кваліфікований соціально-педагогічний супровід інклюзивного навчання у загальноосвітній школі передбачає створення освітньо-розвивального середовища для особистісного розвитку дітей з особливими потребами, отримання ними соціального досвіду із здоровими однолітками, формування почуття відповідальності, емпатії, співчуття до товаришів, які потребують підтримки й допомоги, забезпечення успішної адаптації до життєвих ситуацій, інтеграції у загальний соціум, усунення відчуття ізоляваності, відчуження, соціальних бар'єрів та сегрегації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Особливості реформування системи освіти України та становлення особистості у контексті функціонування освітніх закладів обґрунтовано у працях І. Бежа, В. Кеміня, А. Вихруща, О. Локшиної, О. Сухомлинської, М. Чепіль, В. Шейко, Ю. Богущького та ін. Організаційні засади інклюзивних навчальних закладів проаналізовано у дослідженнях В. Бондар, Л. Даниленко,

Ю. Найди, Н. Софій, М. Чайковського та ін. Діяльність соціального педагога у загальноосвітній школі відображено у наукових пошуках Т. Алексеєнко, В. Бочелюка, І. Звереві, Б. Іванові, А. Малько, С. Пальчевського, О. Расказові, В. Шульги та ін. Обґрунтовано ефективні форми супроводу дітей з особливими потребами Л. Артюшкіною, О. Безпалько, М. Бітіяною, А. Капською, М. Лукашевич, М. Пінчук, С. Толстоуховою, Е. Холостовою, С. Юсфін та ін. Аналіз наукової літератури засвідчив, що питання соціально-педагогічного супроводу учнів інклюзивного класу загальноосвітньої школи є суміжним у континуумі досліджень педагогічної, соціальної, психологічної та філософсько-соціологічної проблематики. Проблему організації соціально-педагогічного супроводу у початкових класах розглядають у контексті розвитку й соціалізації особистості дитини з позиції надання педагогічної, соціальної, психологічної допомоги учням та їхнім батькам.

Виділення невивчених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх закладах вимагає розширеної сфери соціальної взаємодії соціального педагога (учні, педагогічний колектив, батьки, фахівці соціальної сфери, громадськість) та консолідації зусиль у напрямі створення умов для успішної соціалізації та засвоєння навчальної програми «особливими» учнями, формування емоційно сприятливого дитячого колективу, в якому панують взаєморозуміння, взаємодопомога, повага до особистості, дружба. Водночас констатуємо відсутність наукових досліджень, які б комплексно висвітлювали науково-прикладні аспекти соціально-педагогічного супроводу учнів інклюзивного класу загальноосвітньої школи.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – у контексті аналізу наукових підходів до вивчення проблеми навчання дітей з особливими потребами та супроводу навчального процесу загальноосвітньої школи обґрунтувати теоретичну модель соціально-педагогічного супроводу учнів інклюзивного класу загальноосвітньої школи, реалізація якої б забезпечила їх успішну інтеграцію в інклюзивне освітнє середовище, суспільне життя.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У науковій літературі поняття «учень з особливими потребами» визначено як «дитину шкільного віку з освітніми, комунікативними, медичними, психологічними, побутовими, соціальними потребами, пов'язаними зі стійким розладом здоров'я, які відрізняються від потреб більшості її однолітків і які мають враховуватись під час взаємодії з такою дитиною» [4, с. 8].

Неоднозначними у науковому колі є трактування категорії «соціально-педагогічний супровід» та окреслення його призначення: а) процес, що спрямований на створення умов для успішного розвитку дитини, її освіти, виховання, становлення, включення в нові позитивно орієнтовані відносини (Т. Гущина, А. Золотарьова, М. Рожков, В. Рибалка, Х. Юсупова та ін.); б) особлива форма педагогічної, психологічної і соціальної допомоги – патронажу, результатом якої має стати нова життєва якість – адаптивність дитини (Л. Грицик, О. Бабоч); в) система діяльності соціального педагога, спрямована на організацію взаємодії всіх учасників педагогічного процесу та соціального середовища з метою надання дітям адресної превентивної або оперативної соціально-педагогічної допомоги, підсилення позитивних й нейтралізації негативних рис особистості (Х. Юсупова).

Змістова спрямованість та функціональне призначення соціально-педагогічного супроводу у розумінні Ж. Захарової та А. Колупаєвої відображені як цілісна командна взаємодія (вчителів, асистентів учителя, батьків, практичного психолога, соціального педагога, логопеда, медпрацівників та інших фахівців), що поєднує взаємопов'язані компоненти з метою створення соціально-педагогічних умов для розвитку, успішної соціалізації особистості учня, включеного в інклюзивне навчання.

Аналіз наукових підходів А. Колупаєвої, К. Крутій, Т. Скрипник, Н. Софій та ін. щодо реалізації соціально-педагогічного супроводу в системі освіти засвідчує необхідність залучення до складу команди фахівців, які, володіючи необхідними компетенціями, уможливили б успішну соціалізацію дитини з особливими потребами та створення позитивного мікроклімату у дитячому колективі інклюзивного класу.

У контексті порушеного дискурсу поняття «соціально-педагогічний супровід» дітей з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному освітньому середовищі» трактується у розумінні системи, що «має певні ознаки та структуру, а її функ-

ціонування за умови доречного технологічного забезпечення гарантує досягнення мети – набуття особами з особливими потребами здатності до соціальної взаємодії, розвиток можливостей свідомо брати участь у соціальних зв'язках, обміні інформацією, досвідом діяльності, здібностями, уміннями, навичками <...> і досягнення оптимального рівня соціалізації» (М. Чайковський) [6, с. 97] та пролонгованого процесу, «спрямованого на попередження виникнення (усунення) у дітей з особливими освітніми потребами дестабілізаційних чинників, формування їх адаптивних функцій, забезпечення оптимального розвитку та здобуття ними якісної освіти в умовах навчального закладу (Т. Скрипник) [5, с. 6].

Вважаємо, що здійснювати та координувати соціально-педагогічний супровід дітей з особливими потребами та учнів інклюзивного класу має соціальний педагог навчального закладу. «Посадовою інструкцією соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу» передбачено «здійснення посередництва між освітньою установою та сім'єю, організація й об'єднання зусиль з метою створення умов для всебічного розвитку школярів, спілкування в шкільній спільноті, усунення особистісних та міжособистісних конфліктів». Основними орієнтирами соціально-педагогічного супроводу учнів інклюзивного класу можуть бути методичний лист Міністерства освіти і науки України від 26.07.2012 р. № 1/9-529 «Психологічний та соціальний супровід дітей з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання», зміст діяльності соціального педагога у загальноосвітній школі, окреслений С. Пальчевським.

Розуміння мети соціально-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами з позицій виконання функціональних обов'язків та змістової спрямованості діяльності соціального педагога навчального закладу конкретизовано Л. Артюшкіною, А. Капською, В. Шульгою та ін. та зводиться до створення умов для успішної соціалізації особистості кожної дитини інклюзивного класу. Завдання загальноосвітньої школи з інклюзивною формою полягає у підтримці учня з особливими потребами та розвитку його здібностей, підготовці підґрунтя для реалізації особистого потенціалу, педагогів, створення умов для успішного самовдосконалення всіх школярів [2, с. 54–55].

Проаналізовані нормативні документи та наукові дослідження дають підстави для визначення напрямів взаємодії соціального педагога у здійсненні супроводу учнів інклюзивного класу у загальноосвітній школі: *робота – підготовча* (формулювання цілей,

завдань; дослідження впливу соціального оточення на соціалізацію школярів інклюзивного класу; виявлення й оцінка потреб кожної дитини; вивчення можливостей використання виховного простору класу/школи; визначення/розширення кола суб'єктів інклюзивної соціально-педагогічної діяльності, координування їх дій; участь у складанні індивідуальної програми розвитку та індивідуального навчального плану); з дітьми (подолання негативних впливів на соціалізацію учнів інклюзивного класу; створення умов для їх навчання, виховання, розвитку, корисного дозвілля; формування здорового способу життя; відновлення оптимального рівня життєдіяльності дитини з особливими потребами, сприяння розвитку соціальних навичок; профорієнтаційна, індивідуальна, групова робота); батьками (соціально-профілактична, соціально-педагогічна робота, координування дій, залучення до організації виховного простору школи/класу); педагогічним колективом (координація соціально-педагогічного впливу школи/класу у наданні педагогічних, соціально-педагогічних, медичних, психологічних, реабілітаційних послуг); громадськістю (сприяння працевлаштуванню випускників-учнів з особливими потребами; залучення громадськості до розвитку доступного інклюзивного освітнього середовища навчального закладу).

Враховуючи наукові підходи до розгляду супроводу, соціально-педагогічного супроводу, а також діяльнісний аспект взаємодії соціального педагога загальноосвітньої школи, конкретизуємо розуміння соціально-педагогічного супроводу інклюзивного класу загальноосвітньої школи як важливий системний педагогічно виважений процес, пролонгований у часі, змістового та технологічного аспектів, що забезпечує успішне засвоєння учнем з особливими потребами навчальної програми, перетворення соціально особистісного становлення всіх школярів, включених в освітнє середовище.

Компетентний соціально-педагогічний супровід здійснюється через комплекс технологій, спрямованих на його проектування та впровадження з опорою на ресурси освітнього середовища. При цьому науковці неоднозначні у визначенні складових соціально-педагогічного супроводу дитини з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання. Зокрема, Т. Скрипник виокремлює етапи: підготовчий, адаптивний, повне залучення, О. Сухова – проблематизації, пошуково-варіативний, практико-діяльнісний, аналітичний, С. Коваленко – проблематизації, пошуково-варіативний, практично-дієвий, аналітичний,

С. Бадер – вибір компонентів технології, діагностичний, пошуковий, діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний. На думку А. Капської, соціально-педагогічна допомога дитині з інвалідністю може здійснюватися у чотири етапи – дослідницький, планування, надання допомоги, оцінка результатів діяльності.

Окреслимо алгоритм, конкретизуємо етапи соціально-педагогічного супроводу учнів інклюзивного класу загальноосвітньої школи через вид та зміст діяльності фахівця соціальної сфери:

1) підготовчий: оцінка ресурсів навчального закладу для запровадження інклюзивного навчання; робота з батьками та учнями, які навчатимуться у класі з особливими дітьми; об'єднання співробітників навчального закладу для командної взаємодії; вибір компонентів технології соціально-педагогічного супроводу);

2) діагностичний: соціально-педагогічне діагностування всіх учнів класу; визначення проблем сімей учнів класу; формування банку даних про учнів інклюзивного класу; діагностика стану педагогічної та соціально-педагогічної підтримки соціалізації учнів інклюзивного класу;

3) проектувальний: узагальнення зібраної інформації; вибір компонентів технології: принципи, зміст діяльності, засоби, умови, результат; створення супровідної документації, індивідуальної програми розвитку дитини з особливими потребами; розроблення програм роботи з дитиною та класним колективом; визначення завдань та напрямів соціально-педагогічного супроводу учнів інклюзивного класу, ступеня втручання соціального педагога у процес вирішення проблем кожного учня зокрема, дитячого колективу в цілому;

4) адаптаційно-діяльнісний: сумісні дії учасників мультидисциплінарної команди у вирішенні проблем кожного учня з особливими потребами та дитячого колективу; розв'язання соціально-побутових проблем сімей учнів інклюзивного класу; вироблення єдиного підходу (бачення) батьків щодо спільного навчання дітей з особливими потребами з їхніми дітьми; консультування фахівців, включених в інклюзивний процес у вирішенні проблем дитини з особливими потребами та класного колективу, в якому вона навчається;

5) рефлексивно-результативний: аналіз та узагальнення результатів соціально-педагогічного супроводження.

Чітка алгоритмічність соціально-педагогічного супроводу учнів інклюзивного класу забезпечує його технологічність, підпорядкованість соціально значимим завданням,

процесуальному підходу, гуманістично спрямованій діяльності та реально досягнутим цілям. Забезпеченню успіху соціально-педагогічного супроводу школярів з особливими потребами та нормотипових в умовах інклюзивного навчання сприятиме інтеграція зусиль фахівців різних напрямів із соціальним педагогом як ядром взаємодії, що координує роботу суб'єктів у конкретні визначені напрями, а також виступає в ролях експерта, організатора, фасилітатора, модератора.

Технологію соціально-педагогічного супроводу учнів інклюзивного класу розглядаємо як міждисциплінарний конгломерат, що поєднує зв'язки між усіма аспектами освіти дітей з особливими потребами та нормотипових школярів – від короткого навчально-виховного фрагмента (ситуації) до системи навчання з усіма її функціональними складовими;

– багатоаспектний підхід у формуванні соціальності учнів інклюзивного класу з урахуванням взаємодії технічних та людських ресурсів, що забезпечує оптимізацію формування особистості школяра у системі взаємозв'язків «дорослі – інклюзивне освітнє середовище – дитина», в умовах індивідуального та колективного навчання;

– системна сукупність і порядок функціонування/застосування методологічних, інструментальних, особистісних засобів соціально-педагогічної діяльності, що використовують з метою створення умов максимальної соціалізації дитини з психофізичними порушеннями та забезпечення особистісного розвитку індивідуальних можливостей, стану здоров'я, потреб кожного учня інклюзивного класу.

Технологію соціально-педагогічного супроводу учнів інклюзивного класу характеризують відкритість, парадигмальність, циклічність, безперервність, динамічність, варіативність. Технологічність соціально-педагогічного супроводу забезпечують мета, завдання, принципи, компоненти (алгоритм дії, операції), напрями, засоби (інструментарій), умови, очікуваний результат. Важливим є забезпечення організованою взаємодією фахівців комфортного середовища, яке б залучало учнів інклюзивного класу до конструктивних соціокультурних взаємозв'язків із соціумом, задоволення комунікативних потреб, розширення соціального досвіду, розвитку особистих можливостей кожної дитини.

Мету соціально-педагогічного супроводу учнів інклюзивного класу вбачаємо у максимальній соціалізації дитини з психофізичними порушеннями та забезпеченні особистісного розвитку індивідуальних

можливостей, стану здоров'я, потреб кожного учня інклюзивного класу. Завдання соціально-педагогічного супроводу дитини з особливими потребами та її нормотипових однолітків: 1) створення інклюзивного освітнього середовища, яке б сприяло успішному засвоєнню учнями інклюзивного класу необхідних соціальних ролей, актуалізації особистісного потенціалу, формуванню позитивно забарвленої життєвої позиції, міжособистісних стосунків та соціального досвіду; 2) координація дій фахівців задля створення умов успішної соціалізації, розкриття та розвитку внутрішніх позитивних ресурсів кожного учня інклюзивного класу; 3) систематичний моніторинг особистісних змін учнів інклюзивного класу та діяльності фахівців, залучених до участі в роботі мультидисциплінарної комісії; 4) виявлення та сприяння розвитку різнобічних інтересів і потреб учнів інклюзивного класу, організація індивідуального навчального та виховного процесів, дозвілля, спортивно-оздоровчої, технічної та культурно-мистецької діяльності – «формування благополуччя дитини».

Оскільки провідною ідеєю соціально-педагогічного супроводу дитини з особливими потребами є позитивний оптимізм та віра у її внутрішні сили, головними визнаємо конкретизовані В. Сухомлинським принципи гуманної педагогіки: неповторності кожної дитини, визнання відсутності нездібних дітей, врахування індивідуальних особливостей та «нерівностей» розумових здібностей учнів, індивідуалізації навчально-виховного процесу, забезпечення умов самореалізації особистості школяра, визнання кожного учня особистістю.

Сучасне трактування філософії інклюзії багатьма вітчизняними ученими (А. Вихруща, А. Колупаєва, С. Коляденко, Т. Скрипник, І. Рогальська-Яблонська, М. Рожков та ін.), визначення ролі педагогічних працівників загальноосвітньої школи у формуванні особистості школяра ґрунтується на розумінні про унікальність та неповторність кожної дитини, специфічність її потреб; діти – запорука майбутнього суспільства.

Вітчизняними дослідниками запропоновано низку принципів соціально-педагогічного супроводу школяра у загальноосвітній школі: особистісно зорієнтованої спрямованості, конвенціональності, персоніфікації, «соціального загартування» (М. Рожков); розвитку, балансу, опори на позитивне, рефлексії, взаємодії, соціальної відповідності, забезпечення виховної функції навчання (І. Рогальська-Яблонська); особистої орієнтованості, персоніфікації, конвенцій-

ності, оптимістичної стратегії, соціального загартування (С. Коляденко).

Переконані, що соціально-педагогічний супровід інклюзивного навчання дітей з особливими потребами у загальноосвітній школі має забезпечувати процес природного розвитку школяра, мати валеологічну обґрунтованість та духовну екологічність. Вважаємо, що валеологічну обґрунтованість та духовну екологічність соціально-педагогічного супроводу учнів інклюзивного класу загальноосвітньої школи можуть забезпечити наступні принципи, визначені нами як: фасилітації, екофасилітації, процесингу, урахування етично допустимої міри соціально-педагогічного втручання у життя школяра/учня інклюзивного класу, інтернальності, усвідомленого засвоєння учнями інклюзивного класу соціального досвіду; єдності життєво-практичного та виховного спрямування соціально-педагогічного супроводу, створення інклюзивного освітнього середовища на основі кваліфікованого соціально-педагогічного супроводу інклюзивного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку, формування соціальної компетенції кожного учня, включеного в інклюзивне освітнє середовище. Дотримання окреслених принципів соціально-педагогічного супроводу учнів інклюзивного класу загальноосвітньої школи забезпечить не лише успішну соціалізацію дітей з особливими освітніми потребами, а також максимальний розвиток особистості дитини з урахуванням її індивідуальних особливостей.

Супровід навчання та виховання дітей з особливими потребами базується на засадах: архітектурна безбар'єрність освітнього середовища; доступність усіх форм навчання й освітніх послуг; запровадження спеціальних технологій та адаптивних технічних засобів навчання; індивідуалізація та адаптація навчальних програм з урахуванням потреб і можливостей дитини; поєднання традиційних та інноваційних підходів до розвитку дитини з особливими потребами; створення сприятливих умов для соціалізації, самовизначення та самореалізації школярів; професійна орієнтація, підготовка до вибору майбутньої професії [2, с. 54–55]. Слушним є зауваження М. Чайковського, що поєднання співпраці суб'єктів та об'єктів освітнього простору передбачає взаємодосконалення, взаємозбагачення цих сторін, поглиблення розвитку бажаних якостей, досягнення очікуваної адаптації і соціалізації молоді з особливими потребами та поліпшення суспільно корисних справ і умов життєдіяльності [6, с. 10].

Проведене нами практичне дослідження стану супроводу дитини з особливими потребами в умовах загальноосвітнього навчального закладу [3, с.10–14] засвідчило необхідність забезпечення наступних умов соціально-педагогічного супроводу учнів класу із різним етнічним походженням, соціальним станом, розумовими та фізичними можливостями:

- ретельне дослідження й врахування у соціальному вихованні вікових й фізичних характеристик об'єктів впливу і потенційних можливостей взаємодії різновікових груп у процесі позанавчальної діяльності (за М. Чайковським);

- реалізація відносин взаємодопомоги, за яких «принаймні одна зі сторін прагне заохочення іншої, поліпшення життєдіяльності та співпраці;

- гнучкість й високий показник толерантності організаторів інклюзивного навчання у формуванні стану благополуччя й задоволення особистих потреб кожної дитини, включеної в інклюзивне освітнє середовище;

- знання й ефективне застосування фахівцем соціальної сфери соціально-педагогічних технологій відповідно до потреб і стану здоров'я всіх учнів інклюзивного класу;

- вміння соціального педагога організувати ефективну взаємодію фахівців, батьків, громадськості для створення якісного інклюзивного освітнього середовища;

- застосування інноваційних форм і методів соціально-педагогічного супроводу як результат активної співпраці з громадськими організаціями, самоосвіти соціального педагога.

Для ефективного здійснення професійної діяльності соціальному педагогу варто володіти гностичними, проєктивними, конструктивними, комунікативними, організаторськими вміннями; відповідати високому етичному й моральному рівню, усвідомлювати свою роль («супровід-співробітництво», «супровід-допомога», «супровід-захист», «супровід-підтримка», «супровід-корекція», «супровід-реабілітація», «супровід-профілактика») у наданні соціально-педагогічних послуг в умовах інклюзивного освітнього середовища загальноосвітньої школи. В умовах стрімкої інклюзації загальноосвітніх шкіл – гнучко адаптуватися у мінливих життєвих та навчальних ситуаціях, грамотно працювати із інформацією, творчо й критично мислити, бути здатним генерувати ідеї, сприяти посиленню практичного змісту інклюзивного навчання дітей з особливими потребами, розвитку особистісного потенціалу кожного учня, його самоактуалізації.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Результати дослідження дозволяють сформулювати наступні висновки: варіативність наукових підходів до розуміння сутності дефініцій «супровід», «соціально-педагогічний супровід» уможлиблює визначення соціально-педагогічного супроводу дитини з особливими потребами в умовах інклюзивної загальноосвітньої школи як модель з теоретичним (методологічним), методичним та діяльним (процесуальним) блоками.

Підхід вирішення проблеми соціально-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами необхідно розглядати як парадигмальний, що поєднує його суб'єктивну і діяльну сутність через взаємодію компонентів – цілепокладання, стратегії планування змісту та технології реалізації, визначення рольових позицій всіх учасників, єдності принципів та очікуваних результатів.

Проведена наукова розвідка не вичерпує всієї повноти окресленої проблеми та носить науково-прикладну спрямованість. До перспективних напрямів подальших компаративних досліджень належать особливості функціонування інклюзивних загальноосвітніх шкіл, їх навчально-методичне забезпечення, виховна спрямованість навчально-виховного процесу у компара-

тивному висвітленні вітчизняного та міжнародного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю». URL: www.usha.org.ua.
2. Інклюзивна освіта: наукові засади, проблеми та перспективи впровадження в загальноосвітній навчальний заклад. Методист: Інформаційно-методичний бюлетень (Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти). – 2011. – № 2. – 109 с.
3. Платаш Л.Б. Інклюзивне навчання дітей з особливими потребами у загальноосвітній школі: реалії та перспективи в Україні. Роль і місце психології і педагогіки у формуванні сучасної особистості: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, Україна, 2-13 січня 2018 р.). – Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2018. – 10-14 с.
4. Соловйова Т.Г. Соціально-педагогічні засади роботи з батьками дітей з особливими потребами: автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.05 – соціальна педагогіка. – К., 2009. – 22 с.
5. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навчально-навчальний посіб. / Укл. Скрипник Т. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 56 с.
6. Чайковський М.Є. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з молоддю з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05. – Старобільськ, 2016. – 488 с.